

Consiliul Fiscal al României

REFORMA REGULILOR FISCALE ÎN UE. CÂT DE ACTUALĂ ESTE?

***Dr. Iuliana Mihaela Dascălu, Secretariatul Tehnic al Consiliului
Fiscal****

Prezentare BNR- CPTE, 24 septembrie 2019

*Opiniile exprimate sunt opinii personale și nu implică instituția cu care autoarea este asociată

CUPRINS

1. DESCRIERE REGULI FISCALE
2. SUNT NECESARE SI SUFICIENTE REGULILE FISCALE?
EVIDENȚA EMPIRICĂ
3. REVIZUIRE REGULI FISCALE
4. QUO VADIS ROMANIA?

1. DESCRIERE REGULI FISCALE (1)

- *Punct de pornire* - criza datoriilor suverane din zona euro relevă consecința eludării disciplinei fiscale: abaterea de la regulile fiscale existente și lipsa de constrângeri din partea instituțiilor fiscale.
- **2011** - amplu proces de reformă - Guvernanța fiscală: (1) reguli fiscale numerice; (2) instituții fiscale independente; (3) proceduri bugetare – cu pilon cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM).
- *eficiența* regulii fiscale – funcție de gradul de constrângere asupra modului de formulare a politicii fiscal-bugetare. *Eficacitatea* – de răspunsul variabilelor fiscale la indicatorii macro,
- *obiectiv* - creare de spațiu fiscal prin consolidarea deficitelor bugetare și reducerea nivelului datoriei publice (volatilitate mărită a indicatorilor macro post-criză)
- *definire* reguli (i) în sens larg = totalitatea elementelor legislative și procedurale pe baza cărora se fundamentează politica bugetară; ii) în sens restrâns-stabilesc obiective sau plafoane numerice pentru agregatele bugetare

1. DESCRIERE REGULI FISCALE (2)

- **evidența empirică** - influența regulilor asupra performanței bugetare depinde de:
  - baza legală – constituție, legea responsabilității fiscal-bugetare;
  - monitorizare evoluție agregate bugetare raportat la ținte – instituții fiscale independente;
  - caracter multianual - încorporarea regulilor în CBTM;
  - mecanisme de constrângere – stabilite *ex-ante* + sancțiuni;
  - clauze derogatorii bine definite;
  - mecanisme de corecție automată.
- **reguli numerice** - constrângere permanentă asupra politicii fiscale, într-un anumit context macroeconomic.
  - *Limitări*: (i) vulnerabile la inconsistența în timp (reguli rigide vs. flexibile); (ii) utile dacă costurile indisciplinei sunt foarte mari pentru politicieni; (iii) produc inechitate în costuri inter-generaționale (*aging population*)
- legea Goodhart- politicienii vor manipula regula!

1. DESCRIERE REGULI FISCALE (3)

➤ Reguli la nivel:

(i) *național* - deficit structural, mecanisme de corecție automată în cazul devierii de la OTM, sau depășirea prag ponderea datoriei publice în PIB.

(ii) *supranațional* - criteriile Maastricht; semestrul european; PCS revizuit (2011, Six pack); Two pack (2013, zona euro), TGSG (2013, Compact fiscal); flexibilizare PSC (2015- reforme structurale, clauza investiții,...).

➤ Exemple de reguli numerice:

- *sold bugetar* - riscuri: 1.ajustare cu scădere calitate cheltuieli (excepție DE - *regula de aur* - exclude educația, sănătatea și investițiile); 2. nu consideră evoluțiile ciclice - introducerea *sold structural*, dar PIB* neobservabil; 3. flexibilizare - clauze derogatorii ;

- *datorie publică* – preferabil în CBTM; pentru zona euro regula 1/20 pentru datorii peste 60% din PIB;

- *cheltuieli bugetare* - limitare rate creștere reală în raport cu PIB, diferențiat state la MTO/cale de ajustare; se exclud cheltuielile cu dobânzi, investiții, co-finanțare și de natură ciclică (șomaj); regula investiții - netezire pe 3 ani;

- *venituri bugetare* - plafoane pentru a preveni pro-ciclicitatea, venituri tip windfall.

Brațul preventiv al PSC

Statele membre adoptă politici fiscale prudente pe termen mediu

Art. 121 TFEU, Reglementarea 1466/97

Poziția structurală pe termen mediu a bugetului să fie pe echilibru sau pe surplus (engl. *Close to balance or in surplus*)

Obiective bugetare pe termen mediu (OTM)

La OTM sau pe traiectoria ajustare către OTM

Deficit structural + criteriu cheltuielii

Semestrul European; Programele Naționale de Stabilitate și Convergență

Procedura de deviere semnificativă

Brațul corectiv al PSC

Corectarea deficitelor excesive

Art. 126 TFEU și Protocolul 12, Reglementarea 1467/97

- Deficit: 3% din PIB
- Datorie: 60% din PIB sau o diminuare suficientă și apropierea de 60% cu un ritm satisfăcător

Acțiuni eficiente

PDE:

Deschidere – Monitorizare - Abrogare

Sanțiuni financiare - zona euro.
Posibilitate suspendare fonduri de coeziune SM.

2. SUNT NECESARE SI SUFICIENTE REGULILE FISCALE? EVIDENȚA EMPIRICĂ (1)

➤ **Model ideal:** există și în realitate?

- 1.Reguli privind limitarea cheltuielilor multianuale care să fie circumscrise unui CBTM și reguli stricte privind cheltuieli și deficit în termeni nominali și structurali;
2. Centralizare bugete cu plafoane de cheltuieli și bugetarea de sus în jos - mai eficientă atunci când există și consilii fiscale puternice,
- 3.Reducerea datoriei publice- obiectiv central, asigurarea sustenabilității; regula privind deficitul să fie centrată pe țintele de deficit primar pentru guvernul central (inclusiv asigurări sociale) și să fie consistentă cu OTM,
- 4.Regulile privind țintele de deficit să fie susținute de reguli privind cheltuielile bugetare și de reguli privind veniturile bugetare (de ex. reducerea datoriei în cazul unor venituri suplimentare).

2. SUNT NECESARE SI SUFICIENTE REGULILE FISCALE? EVIDENȚA EMPIRICĂ (2)

EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

- ❖ **Germania** - în programul de stabilitate, plan fiscal pe TM nivel central; plan bugetar anual MoF cu ținte pentru toate nivelurile de guvernare; din 2016 limita deficit bugetar structural = 0,35% din PIB pentru bugetul federal, din 2020 regula sold structural zero pentru regiuni (tranziție 2011-2019);
- ❖ **Austria** - lege federală pentru CBTM cu plafoane cheltuielile publice centrale și număr de personal; însoțită de strategie cu obiective bugetare la nivel general, cf. Pactul de Stabilitate (norme fiscale obligatorii pentru toate sectoarele guvernului);
- ❖ **Suedia** - plafoane de cheltuieli pe termen mediu pentru guvernul central și sistemul de pensii; la nivel sub-național se aplică regula bugetului echilibrat, excedent folosit pentru creditare administrației locale,
- ❖ **Olanda** - dacă îndeplinește OTM, și sold bugetar cu surplus mai mulți ani- 75% pentru reducere datorie publică și 25% - reducere impozite. *Regula soldul bugetar echilibrat*- soldul multianual aplicabil tuturor administrațiilor locale, în caz de depășire se aplică mecanisme de corecție. *Legea privind sustenabilitatea finanțelor publice* - mecanism de corecție automat la abateri semnificative de la OTM/ sau altă regulă numerică UE.

3. REVIZUIRE REGULI FISCALE (1)

➤ Schimbarea paradigmei privind rolul politicii fiscale

- pre-criză: prevalența PCS, cadre naționale și supraveghere macro (MIP);
- post-criză- revizuire rol politici fiscale- mecanism rezoluție criză (ESM), flexibilizare reguli fiscale, proiect realizare uniune bancară și de capital.

➤ Vulnerabilități și critici ale actualei configurații de reguli:

- limite de aplicare a regulilor, lipsa coordonare fiscală zona euro (ZE), lipsa unui mecanism risk-sharing, susținerea ZE de BCE;
- lipsa unui minim de capacitate fiscală în ZE care să susțină stabilitatea macro și financiară (urgența ieșirii din paradigma deficitului structural);
- prea mulți indicatori iar arhitectura instituțională prea complexă (în 1999, *Tratatul de la Amsterdam* sub 20 pagini, în 2013, *Two pack* peste 90!);
- poziții fiscale mai solide? scăderea deficitului zonei euro de la 6% din PIB în 2010 la sub 1% în 2018, evoluție moderată a datoriei publice pe ansamblul ZE, dar mari divergențe SM;
- focus pe indicatori neobservabili (PIB*, OG) supuși deselor revizuirii și care nu au favorizat anti-ciclicitatea, OG irelevant pentru ZE (inflație mică);
- coordonarea fiscală prioritară, dar nu sunt instrumente la nivel agregat ZE, PSC are ca prioritate doar sustenabilitatea, nu și o poziție fiscală adecvată;
- SM respectă cerințele PSC chiar dacă nu sunt optime.

3. REVIZUIRE REGULI FISCALE (2)

E necesară simplificarea regulilor fiscale - o nouă reformă a PSC?

➤ 2017 - 2018, 2 viziuni:

- *centralizare*: reguli simplificate, instrument bugetar pentru competitivitate și convergență (rol de stabilizare ZE), mecanism de corectare erori semnificative;
- *descentralizare*: reguli naționale legate de cele la nivelul UE, planificare strictă pe termen mediu, instituții fiscale mai puternice.

➤ Regula de aur- de extins și la investiții în capital uman nu doar cel fizic;

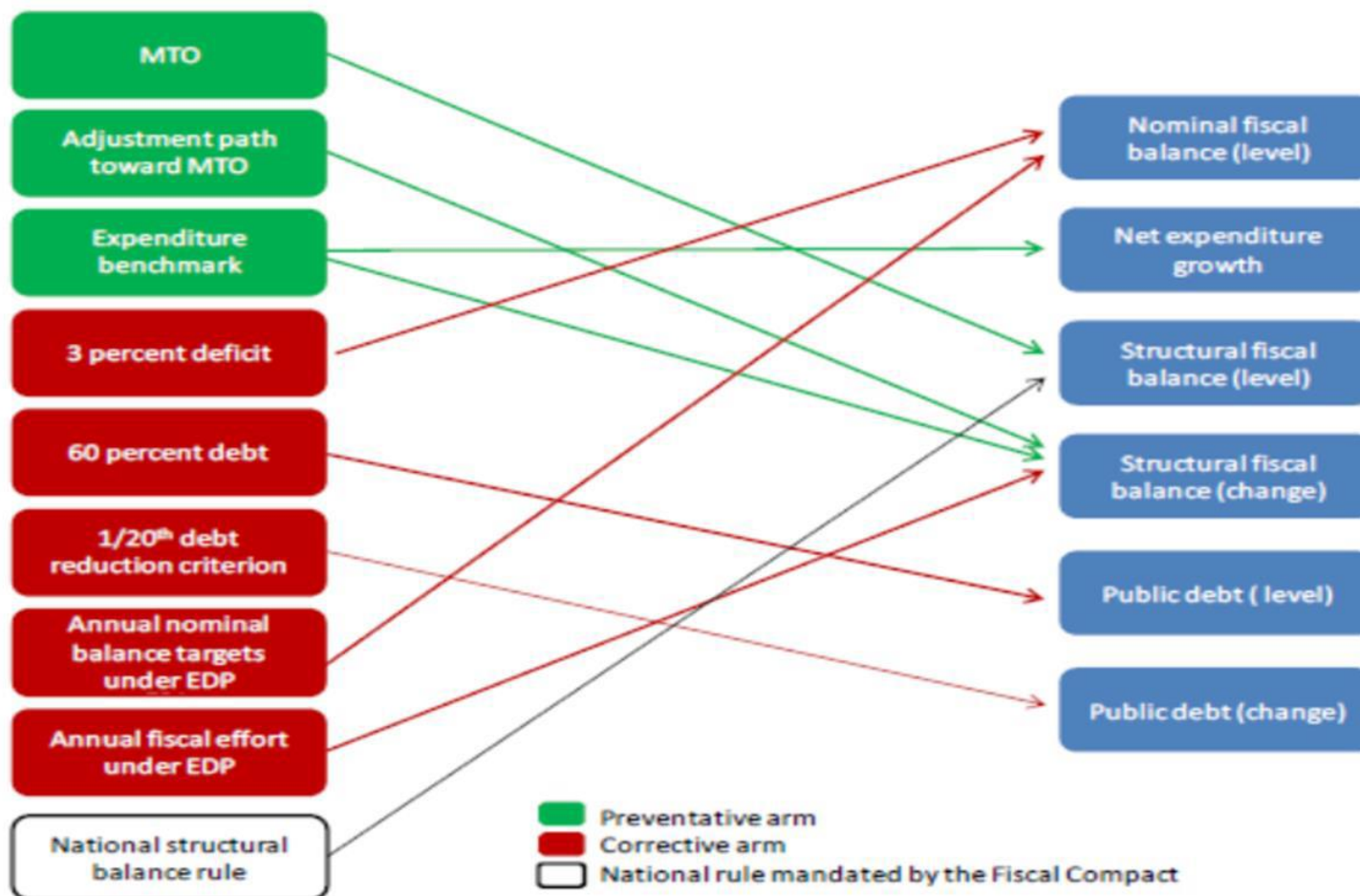
➤ Problema evitării aplicării de sancțiuni pe criterii pur politice - Ecofin vs. CE;

➤ Focus pe politici fiscale viabile pe termen lung.

➤ august 2019 raport EFB (la solicitarea CE, ianuarie 2019)

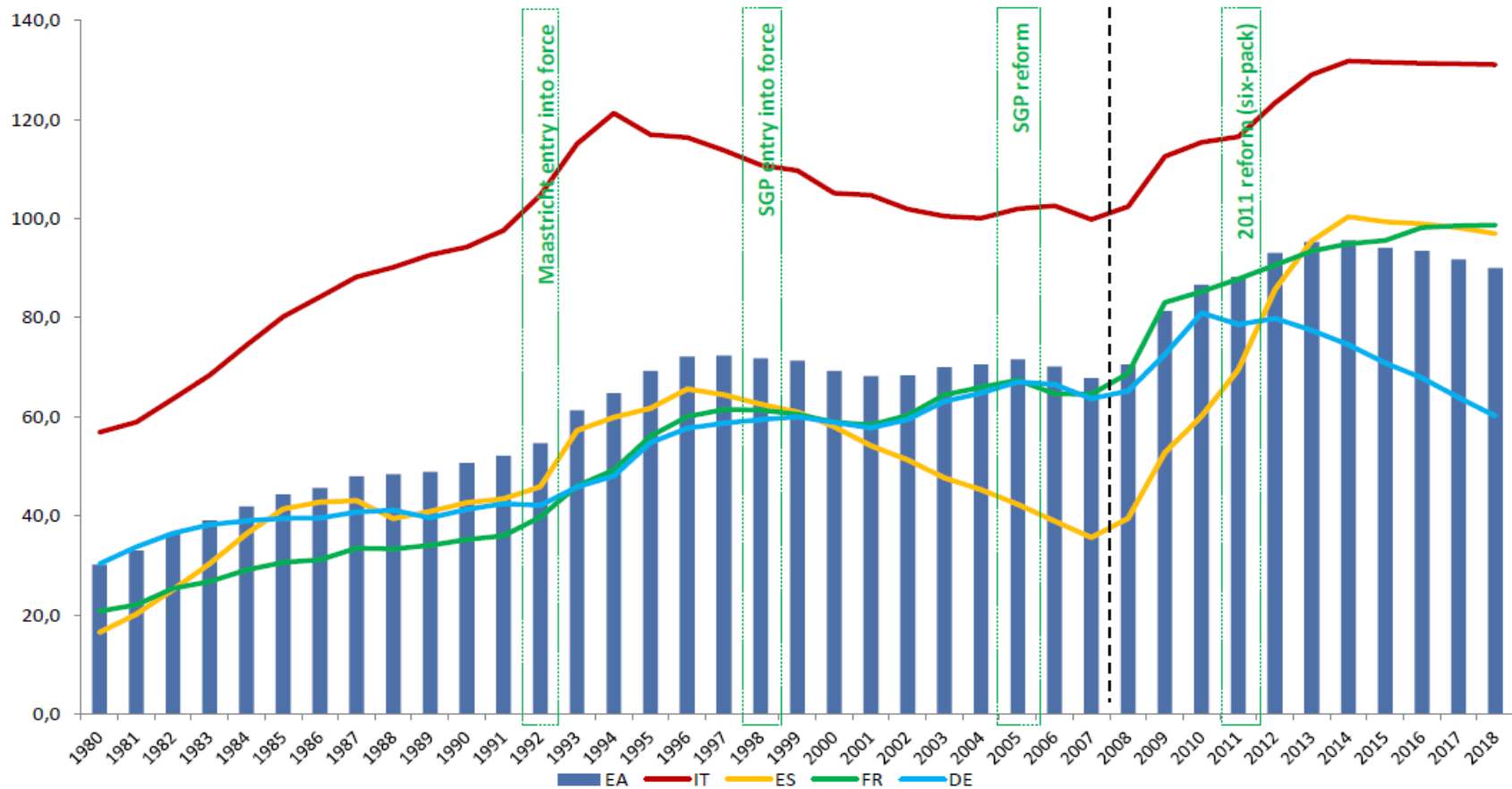
- **Simplificare** reguli: plafon pe termen mediu al datoriei publice și plafon creștere netă a cheltuielilor primare pentru o perioadă de trei ani (excl. co-finanțări – *golden rule*);
  - Președinte Eurogrup full time - stabilitatea deciziilor;
  - Abolire vot cu majoritate calificată inversă;
  - Experți DG ECFIN independenți politic;
  - Sancțiuni mai aspre la neconformare (PT; ES), nu extra flexibilitate (IT) vs. recompense.
- dezacord Ecofin (septembrie 2019).

Actuala configurație a PSC– o multitudine de indicatori

Sursa: Raport EFB, aug 2019

Evoluție temperată a creșterii datoriei publice la nivelul zonei euro, dar divergentă la nivelul SM: LU, DE, MT, NL spațiu fiscal excedentar, dar FR, IT și ES au nevoie de ajustări importante!

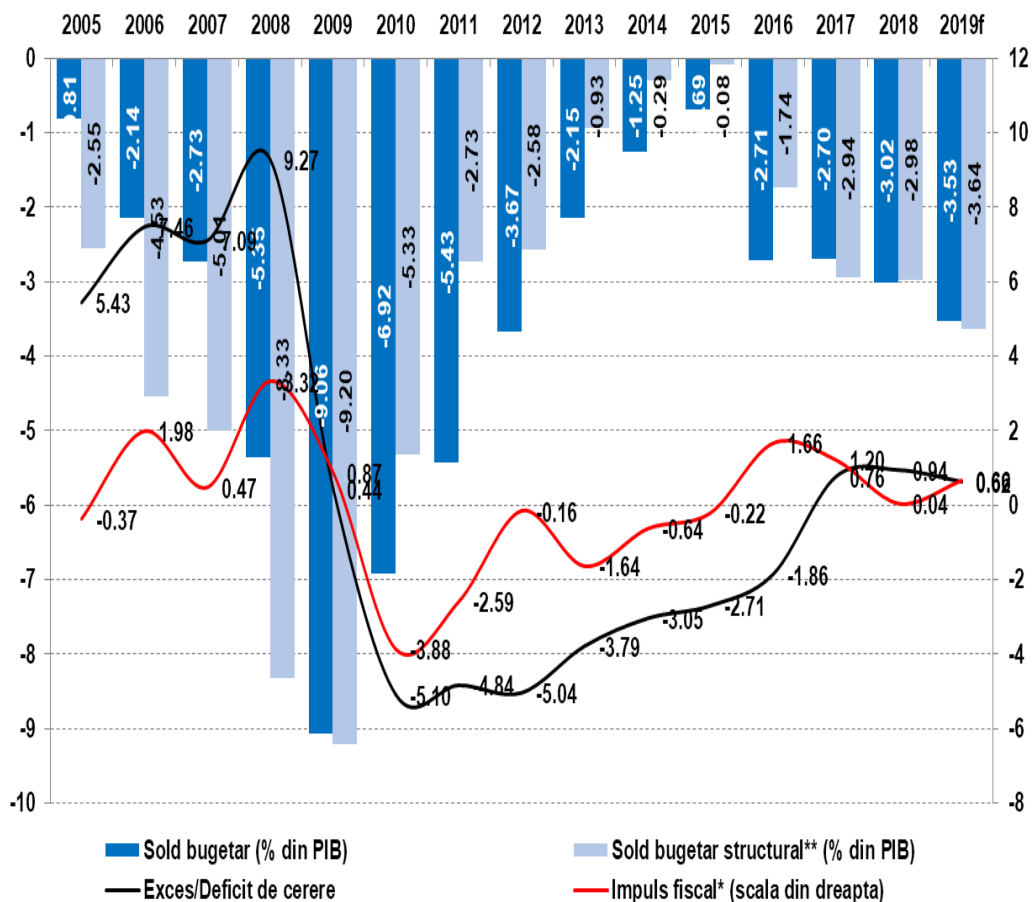

Sursa: Raport EFB, aug 2019

4. QUO VADIS ROMANIA?

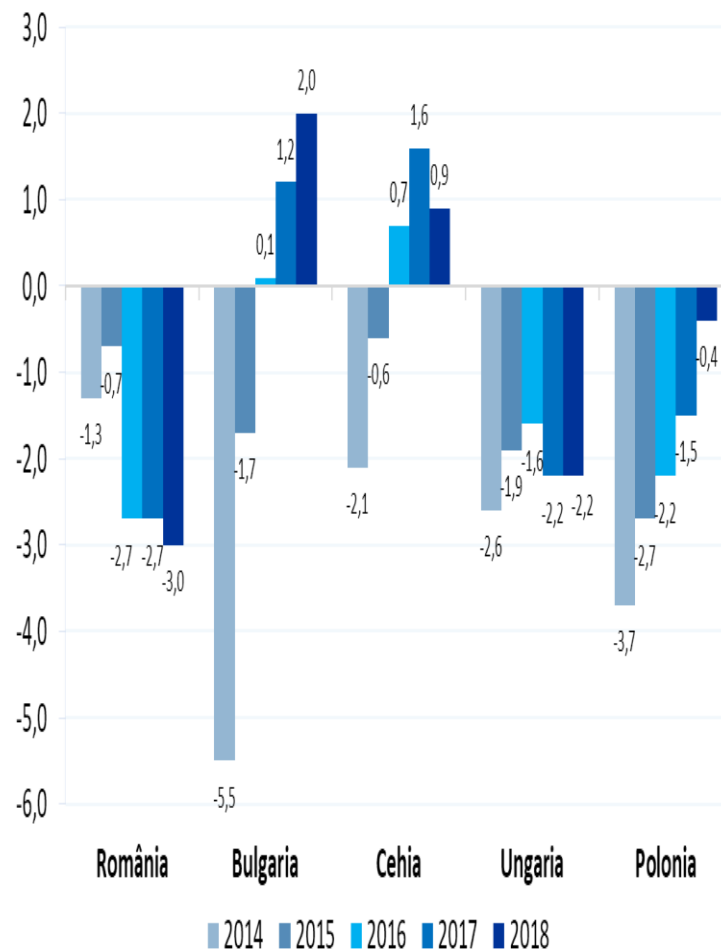
- Formal - adoptare integrală a regulilor fiscale ale UE prin legea responsabilității fiscal-bugetare nr. 69/2010 republicată (LRFB),
- *De facto* - eludare sistematică de la elaborarea LRFB în prezent, cu excepția soldului BGC ca procent din PIB;
  - renunțare la regula deficit structural sub 1% din PIB începând cu anul 2016 și la calea de ajustare spre OTM;
  - bugetele anuale au prevalat asupra LRFB;
  - din 2016 noul Cod Fiscal - amplă relaxare fiscală concomitent cu legiferarea unor majorări masive de cheltuieli permanente, în flagrantă contradicție cu principiile și regulile fiscale stabilite prin tratatele de guvernanță fiscal;
  - politica fiscală axată pe menținerea deficitului bugetar sub nivelul de 3% din PIB – nu este țintă ci plafon permis a fi atins doar în condiții ciclice adverse!!!
- *Rezultate* - creștere economică bazată pe consum, deteriorarea rapidă a calității finanțelor publice și a poziției fiscale, riscuri în creștere – mediul intern și extern.

Politică fiscal-bugetară pro-ciclică și în recesiune și în expansiune; din 2016 deteriorare continuă a soldului structural, în 2018 RO pentru a doua oară în PDS

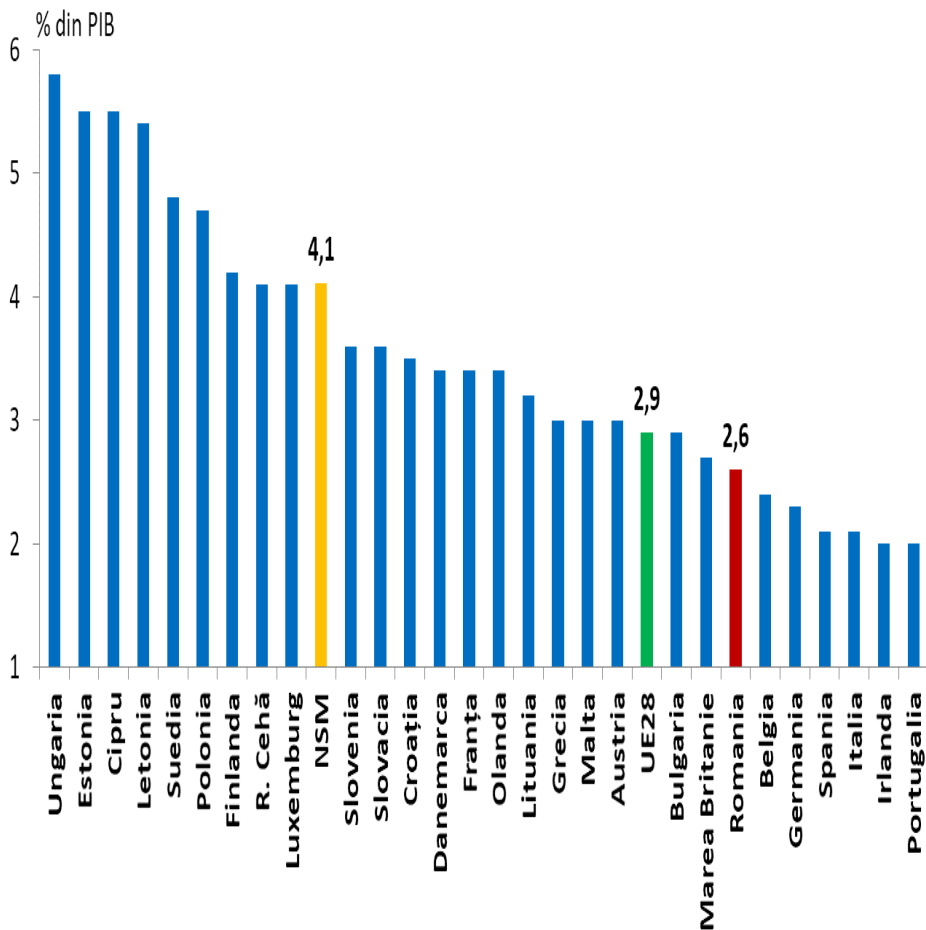
*Definit ca variație a soldului structural (% din PIB) (+stimulativ, - contracționist)

** Pentru perioada 2003-2009, datele fac referire la soldul bugetar ajustat ciclic

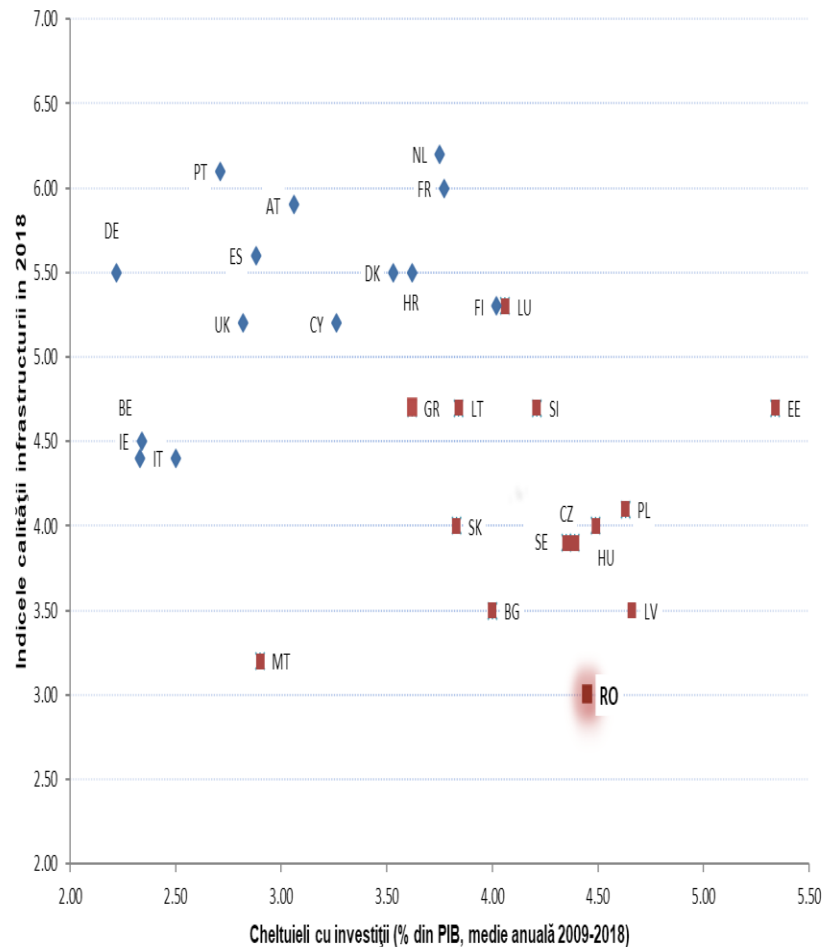

Sursa: Ameco, calcule Consiliul Fiscal

Reducere investiții publice în vederea încadrării în ținta de deficit bugetar; calitatea infrastructurii – ultimul loc

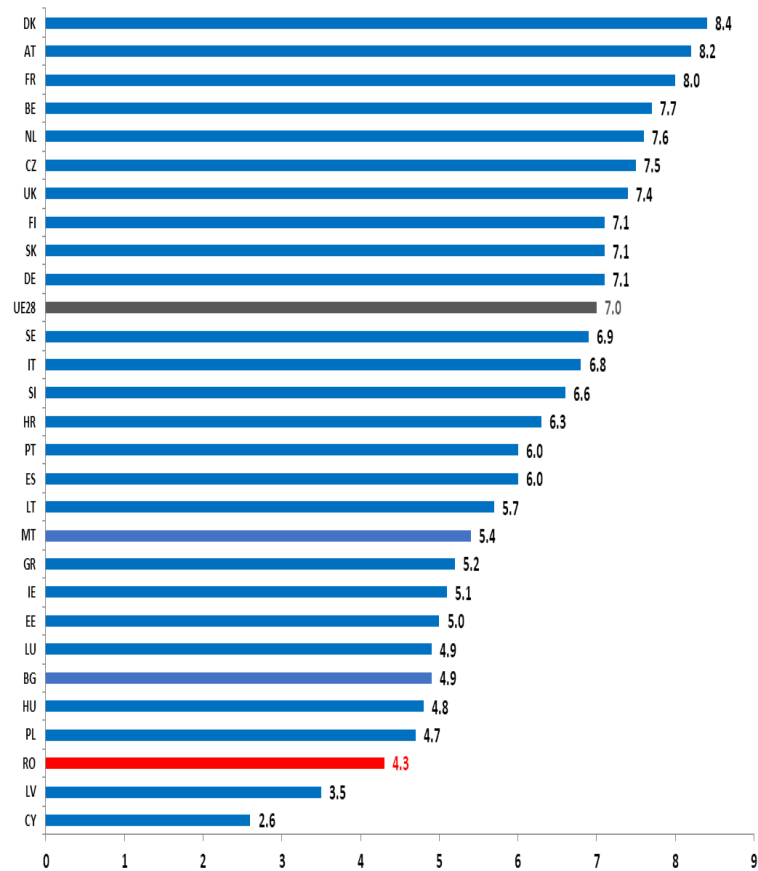
Sursa: Eurostat, 2019

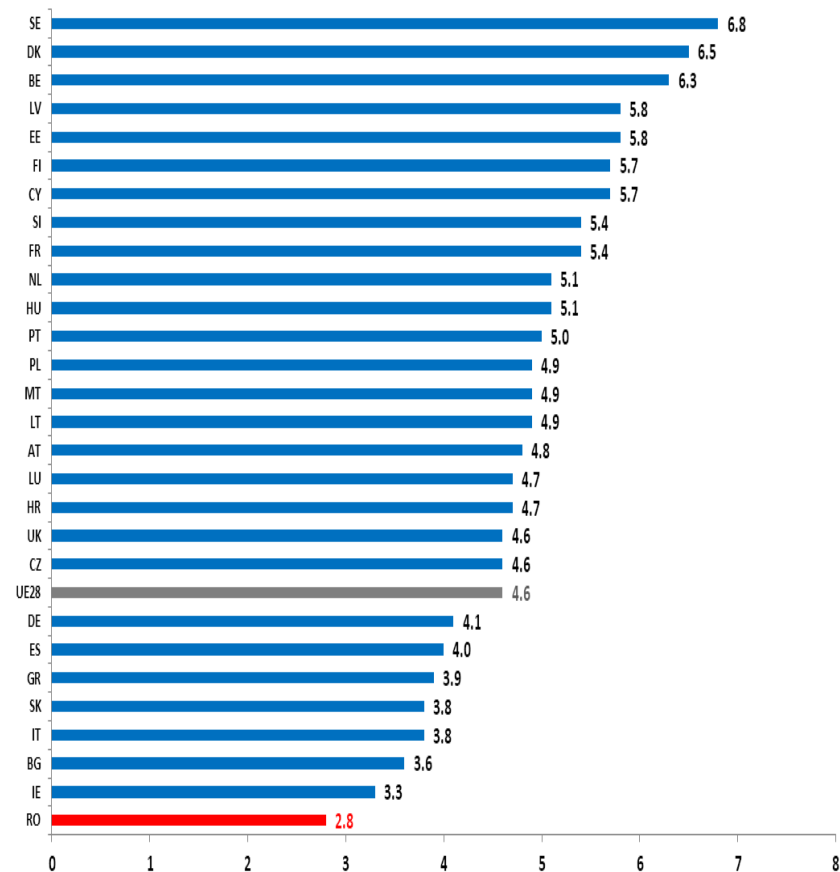
Sursa: Eurostat, WEF 2019, calcule CF

Deteriorarea calității cheltuielilor bugetare: cheltuieli cu sănătatea și educația printre cele mai mici din UE

Cheltuieli cu sănătatea în anul 2017, % din PIB

Cheltuieli cu educația în anul 2017, % din PIB

Sursa: Eurostat, 2019

Ce este de făcut?

- eludarea regulilor fiscale nu a dus la rezolvarea problemelor structurale, dar a generat o acută lipsă de spațiu fiscal...
- construcția bugetară - nivel redus al veniturilor fiscale și majorare pondere cheltuieli cu caracter permanent...iminența depășirii pragului de 3% din PIB, amplificată de aplicarea noii legi a pensiilor ...

.....angajament politic?!?

- respectarea *de facto* a LRFB (*Raport 2018* - EFB), recomandări CE (PDS),
- reforma instituțională - bune practici ale economiilor similare din regiune;
- reluarea procesului de reformă a ANAF - necesară și urgentă...
- reforme structurale, lupta anticorupție, toleranța zero pentru evaziune fiscală, eficientizare și digitalizare administrativă, transparența bugetară, etc.

Bune practici în reforma administrației fiscale (1) - Bulgaria

Două etape:

- 2003-2008 reforma legislativă și administrativă, în parteneriat cu BM finalizată;
- 2015-2017 program de reducere a economiei gri și costurilor de conformare fiscală sprijinit de guvern.

Rezultate:

- creșterea conformării voluntare și a eficienței colectării; crearea unei baze informatice la nivel național accesibilă online și a unui sistem integrat de management al veniturilor cu o infrastructură IT modernă; unificarea serviciilor oferite de agențiile fiscale; simplificarea formularelor.
- Ponderea veniturilor fiscale în PIB a crescut concomitent cu reducerea poverii fiscale; *gap* de TVA (ca procent în venituri teoretice) de 12 % în 2016 și 2017 (de la 20% în 2015).

Bune practici în reforma administrației fiscale (2) - Polonia

- inițiată în anul 2015 în cadrul *Strategiei pentru Dezvoltare Responsabilă*;
- reforma administrației fiscale pe 3 *piloni*: modernizarea legislației, eficientizarea administrației fiscale și intensificarea cooperării cu mediul de afaceri,
- *Măsuri*: digitalizare, instrumente analitice inovatoare, cooperare strânsă între instituțiile cu atribuții în combaterea fraudelor fiscale, informatizare raportări, verificare online contractori, extindere măsurilor de confiscare a bunurilor a căror proveniență nu poate fi atestată; amenzi drastice pentru neregularități în raportarea TVA (amenzi între 30% din valoarea subraportării obligațiilor/supra-evaluării rambursării la pedepse cu închisoarea între 5-25 ani pentru emiterea de facturi false).
- *Rezultate*:
Gap de TVA (procent în venituri teoretice) redus cu **10 pp** în 2017 față de 2015 (24%), peste planul inițial (-15% an).

Concluzii

- ❑ Revizuirea și simplificarea regulilor fiscale este necesară:
  - Zona euro are nevoie de un instrument comun care să asigure stabilitatea economică, amortizare șocuri – capacitate fiscală comună, mecanisme risk-sharing,
  - Reguli mai ușor de urmat, renunțarea la prevalența mărimilor neobservabile (deficit structural) în favoarea regulii creșterii cheltuielilor, atenuarea efectelor ciclului economic, favorizare anti-ciclicitate politici;
  - Creșterea responsabilității fiscale, diminuarea ingerințelor politice, sancțiuni aplicabile integral.
- ❑ România are nevoie de un angajament politic ferm pentru reluarea reformelor structurale.

VĂ MULȚUMESC!